

DOMINGO, Andreu (2014).

Catalunya al mirall de la immigració: Demografia i identitat nacional.

Barcelona: L'Avenç. 356 p.

Domingo, científic social ja veterà del Centre d'Estudis Demogràfics de la Universitat Autònoma de Barcelona, ens proporciona un llibre clau sobre tres temes cabdals: 1) l'aportació de la demografia a l'anàlisi del discurs sobre la immigració i la identitat nacional; 2) els nous discursos de la societat d'acollida sobre la immigració, i 3) la relació entre la diversitat, la immigració i la identitat nacional en l'era de la globalització. El tema sociolingüístic traspua ara i adés en aquests tres apartats.

Domingo escodrinya i analitza el rol que ha tingut la demografia (o que se li ha fet tenir) en els debats tan freqüents i de radical actualitat sobre els futurs de la nostra nació. Sobretot des de Vandellòs (el seu *Catalunya, poble decadent* tenia un títol prou simptomàtic) sovint s'ha tingut una visió agònica i pessimista de la immigració a Catalunya. La baixa natalitat dels autòctons donava lloc a una por a la dominació per part dels nousvinguts (l'Überfremdung de què parlen els germànics). Excel·lents panoràmiques com la d'August Rafanell «La destrucció del català durant el franquisme» a *Notícies d'abans d'ahir. Llengua i cultura catalanes al segle XX* (Barcelona, A Contravent, 2011, p. 349-575), si no es llegeixen amb cura, podrien carregar els neulers a la situació actual de la immigració pels problemes sociolingüístics. Domingo, en canvi, esbotza amb claredat aquest discurs, que portat a l'extrem conduiria a un «Primer, els de casa», de ressonàncies xenòfobes de Plataforma per Catalunya, i argumenta que la immigració, vista en conjunt, ha estat positiva per a la llengua catalana. Els factors responsables de la situació actual serien uns altres:

La rellevància de la llengua catalana (la seva defensa i enaltiment com a marca antropològica comuna) es deu precisament a la immigració. El català s'hauria mantingut no *a pesar* de la immigració (que suposadament l'amenaçaria), sinó gràcies a aquesta, precisament perquè Catalunya esdevenia un país immigrant. (p. 323)

I afegeix, poc després, una indicació clara de quin és el *deus ex machina* principal dels problemes sociolingüístics del país:

L'amenaça més gran per a la llengua catalana no es deu al nombre de castellanoparlants que hi han arribat gràcies a les migracions, ni per aquells que entre els seus descendents han conservat el castellà com a llengua materna. És causada, per un costat, per la dependència d'un Estat espanyol on l'oficialitat lingüística per al conjunt del territori és només monolingüe, i on el nacionalisme que

el sustenta imposa el castellà com a «llengua comuna», forçant la subordinació cultural sotmesa a un menysteniment sistemàtic. I, per l'altre, conjuntament, per l'existència de sectors de la societat catalana que han renunciat a la transmissió intergeneracional de la llengua a canvi de beneficis personals o de classe. (p. 324)

Domingo planteja així ben clarament la complexitat del procés que porta d'una definició d'*ells* (els «catalans») a una percepció de *nosaltres* (els «catalans») dels quals els immigrants ja se senten part. Per a Domingo, l'èxit considerable de la integració dels anys seixanta del segle XX rau en «l'apropiació d'espais socials ascendants per part de la població immigrada, facilitada tant pel desenvolupament econòmic de l'època, com per la lluita del teixit associatiu contra el franquisme» (p. 325). El lector, després de veure aquesta conjuminació de factors, es planteja l'interrogant de si ara és possible la integració del venedor de mòbils pakistanès de la cantonada o de la cuidadora equatòriana de l'àvia... que es comuniquen per Skype cada dia amb les seves arrels i no tenen gaires motivacions integratives a la societat que els rep. Encertadament, Domingo assenyalava la contradicció que, en una època de màxima desregulació financera, es demanin constantment a l'immigrant proves d'integració (l'alt càrrec alemany de la SEAT o l'amo hongarès de Mango no serien etiquetats d'immigrants...).

En conjunt, la visió de Domingo és positiva envers el futur de la llengua catalana. Com bé conclou, «Les llengües no s'hereten, es traspassen i s'aprenen. Defensar la inexorabilitat de la desaparició del català, per la substitució ètnica o per l'imperatiu del mercat, no és més que aplicar la llei de l'embut com a motor de la història» (p. 329). El seu assaig és tan contrari a les ucronies («què hauria succeït si Barcelona no s'hagués rendit després del setge del 1714?») com a les polítiques dels fets consumats (una part de la immigració no va poder fer seves la llengua i cultura catalanes i no s'hauria de reaccionar gens ni mica davant la nativització massiva del castellà a Catalunya).

L'estil d'aquest llibre, prou voluminós, és una mica desigual. Al costat de bones imatges (poc freqüents en les ciències socials) trobem fragments poc clars, diguem-ne serpentejants. En definitiva, Domingo ha triat i redactat un assaig de gran nivell, les idees centrals del qual convindria que arribessin més enllà de la cleda acadèmica. El català s'ha d'estendre, s'ha de difondre més enllà dels «autèntics» de tota la vida. La immigració ha estat i hauria de continuar sent una pista fonamental per a aquesta difusió.

Emili BOIX-FUSTER

Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació. Universitat de Barcelona